

RADINIŲ NAMELIS

Ne, visame paplūdimyje nėra nelaimingesnio berniuko už Aurimą – tokia bėda jį užpuolė, toks rūpestis užgriuvo, kad jokiais žodžiais neapsakysi!.. Trumpai tariant, jis pametė savo mamą, savo vienintelę, tikrą mamą! Pametė prieš kokį pusvalandį, kai, suspaudęs mamos delną, ėjo į jūrą maudytis, bet pakeliui pamatė riedantį sviedinį ir, paleidęs mamos delną, tą sviedinį nusivijo. O bevydamas įsipainiojo tarp džiūstančių rankšluosčių, pripūstų guminių čiužinių, smėlio kauburių, išskleistų skėčių ir po tais skėčiais gulinčių tetų, vaikų ir dėdžių... Ilgai ilgai klajojo berniukas po didžiulį paplūdimį, bet mamos kaip nerado, taip nerado, tik visai nusivarė nuo kojų. Negana to, beklajodamas jis pametė savo kepuraitę su snapeliu, ir dabar saulė taip žilpino jam akis ir svilino pakaušį, kad jis visai neteko jėgų ir sustojo.

„O kas bus, – perversė jį baisi mintis, – kas gi bus, jeigu jau niekada niekada nebesurasiu savo mamos?“

Nukrėstas siaubo, Aurimas bejėgiškai apsidairė ir pamatė šalimais išskleistą platų skėtį – ko gero, patį plačiausią visame paplūdimyje, o po tuo skėčiu gulinčią storą tetą – ko gero, pačią storiausią visame paplūdimyje, nors ir negražu taip apkalbėti suaugusiuosius.

– Teta, – nedrąsiai pašaukė berniukas. – Teta!

– Ar man sakai? – tingiai atmerkė akis storoji teta. Ji buvo taip riebiai išsitepusi kremu, kad žvilgėjo kaip auksinis karpis, o jos nosį dengė baltas plastmasinis gaubtelis.

– Teta, – mikčiojo berniukas, – aš... aš nežinau, ką man daryti!

– Kas gi atsitiko? – paklausė teta ir atsistojo po savo neaprupiamuoju skėčiu.

– Aš, – pravirko berniukas, – aš pamečiau savo mamą!

– Aha, – nė kiek nenustebo teta, tarsi mamos būtų pametamos kiekviename žingsnyje. – O kur tu ją pametei?

– Tenai, – neaiškiai mostelėjo Aurimas. – Aš laikiau ją už rankos, labai stipriai laikiau, bet paskui netyčia paleidau – ir žiūriu: nebėra mano mamos, pamečiau... Ir dar kepuraitę su snapeliu pamečiau... – sukukčiojo berniukas.

– Aha, – vėl nė kiek nenustebo teta, tarsi ne tik mamos, bet ir kepuraitės būtų pametamos kiekviename žingsnyje. – Tai, sakai, pametei mamą, pametei kepuraitę ir dabar nori viską surasti, taip?

– Taip, teta, taip! – karštai patikino berniukas, o jo ašarotose akyse sužibo nedidukė viltis. – Labai noriu surasti!

– Tačiau, – perspėjo teta, – kad surastum mamą ir kepuraitę, reikės įveikti nemaža kliūčių ir net pavojų. Ar ištersi, ar nepabūgsi?

– Ištersiu, teta, ir nepabūgsiu! – užtikrino Aurimas. – Tik sakykite, kur mano mama ir kepuraitė!

– Tai atidžiai klausyk, – tyliai ir paslaptingu balsu pradėjo teta po plačiuoju skėčiu, o jai kalbant, plastmasinis dangtelis ant nosies šokinėjo kaip prisukamas žvirblis. – Toli toli, už kaitrios bekraštės dykumos – tokios kaitrios, kad joje neauga jokia palmė ir negyvena joks kupranugaris, – taigi tos dykumos pakrašty stovi baltas grakštus namelis, prigludęs prie auksinės kopos šlaito... Štai jis! – ištiesė teta ranką.

Aurimas pažvelgė ton pusėn, ir tikrai: prigludęs prie auksinės kopos šlaito, stovėjo baltas grakštus namelis, o jį supančiuose smėlynuose neaugo jokia palmė ir neklajojo joks kupranugaris, – gryną teisybę sakė teta!

– Dabar klausyk toliau, ištempęs ausis klausyk! – dar paslaptingesniu ir dar tylesniu balsu tarė teta, o jos akys dabar taip pat žvilgėjo kaip du auksiniai karpiai. – Tasai baltas grakštus namelis kadaise stovėjo

ant vištos kojos ir kadaise jame gyveno ragana su juodu katinu ant peties – ta pati, kuri buvo pagrobusi Jonuką ir Grytutę...

– Tikrai? – nustebo Aurimas ir truputį sunerimęs vėl pažiūrėjo į baltąjį namelį.

– Taigi... – palingavo galvą teta. – Gyveno ten ragana ir ilgai dar būtų gyvenusi, bet sykį atūžė audra, namelį apsėmė vanduo, o su vandeniu atplaukė nuožmus aštriadantis ryklys. Pamatęs po nameliu šviežią vištos koją, godžiai puolė prie jos, nukando, prarijo ir nuplaukė sau – nei ačiū, nei viso gero... Taip vargšas namelis liko invalidas, nes ne tik vištoms, bet ir namams naujos kojos neatauga. Nuliūdusi ragana pasiėmė savo juodąjį katiną ir išsikraustė kitur, nes jai gėda buvo gyventi ir rodyti turistams tokį nepasakišką namelį su nugrauzta koja!

– O kur išsikraustė ragana? – paklausė berniukas, vėl baimingai pašnairavęs į baltąjį namelį.

– Kur ji išsikraustė? – pakartojo teta. – Ne, negaliu tau pasakyti, kur ji išsikraustė, nes tai paslaptis, kurios atskleisti man nevalia. Bet tau, – sušnibždėjo Aurimui į ausį, – tik tau vienam aš pasakysiu: ji apsigyveno bute su visais patogumais, kasdien eina į kavinę, ten sušniaukščia po tris pyragaičius ir dėl to gerokai aptuko.

– Tai... tai... – pažiūrėjo į tetą Aurimas, – tai jūs ir būsite toji pati ragana?

– Sakau tau, – susiraukė teta, – jog tai paslaptis, kurios niekam nevalia atskleisti. Bet tau, tik tau vienam aš dar kai ką pasakysiu. Tik klausyk, atidžiai klausyk!.. Nuo to laiko, kai ragana paliko baltąjį namelį, jis ilgai stovėjo vienišas ir tuščias, kol vieną dieną į jį užklydo geroji fėja – plona kaip adatytė būtybė. Užklydusi į namelį, – pasakojo storoji teta, – geroji fėja apsidairė ir tarė: „Tebūnie čia Radinių namelis! Visi, ką nors pametę, teateinie čionai ir tesurandie tai, ko ieško!“

– Radinių namelis... – pakartojo Aurimas. – Tai... tai ir aš tame namelyje surasiu savo mamą?

– Gali būti, – linktelėjo teta. – O jeigu mamos nerasi, tai kepuraitę su snapeliu tikrai surasi. Bet... bet aš dar nepasakiau tau svarbiausio dalyko, neatskleidžiau didžiausios paslapties, – iškilmingai sukuždėjo teta. – Tik prisiek, kad to, ką dabar išgirsi, niekam niekam neišduosi!

– Prisiekiu! – susijaudinęs ištarė Aurimas.

– Kai pabelsi į namelio duris, tave pasitiks jaunas barzdotas dėdė su džinsais – Radinių namelio valdovas. Žinok, kad iš teisybės jis joks jaunikaitis su džinsais, o juo pasivertęs Karabasas Barabasas, jį nesunku atpažinti iš juodos ilgos ir suveltos barzdos.

Aurimui net lūpos sukepė iš baimės, išgirdus tokią žinią.

– O kodėl jis pasivertė jaunikaičiu su džinsais? – paklausė jis.

– Deja, šios baisios paslapties net tau negaliu išduoti, – prisipažino teta. – Bet tu neišsigąsk Karabaso, tu jį lengvai įveiksi, pasakęs burtažodžius.

– O kokie tie burtažodžiai?

– Tuoju pasakysiu, tik klausyk, atidžiai, kaip niekad, klausyk. Kai, atidaręs Radinių namelio duris, Karabasas jaunikaitis paklaus: „Ko ieškai, bambly?“, tu jam atsakysi šitaip: „Aš ieškau ne auksinio raktelio, Karabasai Barabasai!“ Pakartok.

– Aš ieškau ne auksinio raktelio, Karabasai Barabasai, – sklandžiai pakartojo berniukas.

– Puiku, tu turi nuostabią atmintį, – pagyrė teta. – Išgirdęs tokį atsakymą, jaunas Barabasas supras, kad žinai jo paslaptį, ir ne tik nedrįs tavęs skriausti, bet ir padės surasti mamą, o gal net ir kepuraitę su snapeliu. Tada atsidėkodamas turi jam štai ką pasakyti: „Ačiū, Karabasai Barabasai, jūsų paslapties niekam neišduosiu!“

– Ačiū, Karabasai Barabasai, jūsų paslapties niekam neišduosiu, – žodis žodin pakartojo berniukas.

– Tai ir viskas, – baigė teta. – Gali traukti kelionėn.

– Ačiū, – padėkojo jai Aurimas, – aš ir jūsų paslapties niekam neišduosiu.

– Kokios paslapties? – nustebo teta.

– Kad jūs ragana, – sukuždėjo berniukas.

– Apie tai nekalbėkime, – susiraukė vėl teta. – Beje, prieš kelionę suvalgyk stebuklingą šokoladėlį, nes kelionė per dykumą atims daug jėgų.

Aurimas suvalgė aptirpusį stebuklingą šokoladėlį ir pakilo į kelią.

– Nežinojau, – atsiduso jis, – kad bus tiek sunkumų ir pavojų.

– Nenukabink nosies! – padrąsino teta. – Va, jei namelio duris saugotų septyngalvis slibinas – tada tikrai būtų riesta. Ir paskubėk, kol nenusileido saulė, nes naktį dykumoje gali užpulti hienos ir šakalai.

Aurimas skubiai nukulniavo per smėlį namelio link. Teta tikrai nemelavo; kaitriuose smėlynuose neaugo jokia palmė, nesutiko jis ir jokio kupranugario, o kadangi dar nesutemo, tai ir hienų bei šakalų nebuvo girdėti nė balso. Namelį jis pasiekė labai greitai – matyt, padėjo stebuklingasis šokoladėlis. Ir jau jis nedrąsiai beldžia į namelio duris, o jas atidaro jaunikaitis su džinsais ir ilga vešlia Karabasas Barabasas barzda.

– Ar čia Radinių namelis? – nedrąsiai klausia jį Aurimas.

– Taip, – patvirtina jaunikaitis ir ištaria lygiai tokius žodžius, kaip sakė teta: – Ko ieškai, bambly?

Aurimas atsako, kaip tetos pamokytas:

– Aš ieškau ne auksinio raktelio, Karabasai Barabasai!

Išgirdęs tokį atsakymą, jaunikaitis su džinsais netenka žado, išpučia akis ir net prasižioja – matyt, pritrenktas, kad jo paslaptis įminta.

– Mmm... – negalėdamas žodžio išspausti, tik mykia jis. – Mm... Prašome į vidų.

Aurimas įžengia į namelį. Įėjęs tuojau apžiūri, ar nėra kampe besikūrenančio židinio, kuriame Karabasas vos nesukūreno Buratino, – nes, kas žino, ar nepanorės jis ir Aurimą išsikepti? Bet, laimė, židinio nėra, ir berniukas įsidrąsina.

– Tai ko vis dėlto ieškai? – klausia jį Karabasas su džinsais.

– Aš ieškau, – atsako Aurimas, – mamos. Pamečiau savo mamą ir niekur negaliu surasti, – graudžiai atsidūsta.

– O seniai pametei? – teiraujasi netikras jaunikaitis.

– Seniai, – linkteli Aurimas. – Gal rytoj, o gal vakar... Ir dar... ir dar pamečiau kepuraitę su snapeliu!

– Kad tu ir mėtai! – subara jaunikaitis. – Štai čia radinių lentyna. Atidžiai ją apžiūrėk. Jei ten rasi savo mamą arba kepuraitę – gali imtis.

Berniukas pakelia galvą ir tik dabar pamato aukštai palei sieną prikaltą lentyną. Ant jos pūpsa gausybė radinių: sviedinys, pypkė, maudymosi kostiumas, pripūsta guminė gulbė, trys skėčiai nuo saulės, žaislinė gaisrininkų mašina, viena basutė storu kaip lagaminas padu, keli rankšluosčiai, pliušinis šuniukas, žindukas, dvi kepuraitės be snapelių, siūlų kamuolys su įsmeigtais virbalais, plastmasinė žuvis... Ko tik čia nėra, tačiau, kad ir kiek Aurimas akimis vedžioja, – nei mamos, nei kepurėlės su snapeliu nematyti.

– Ar radai mamą? – klausia Radinių namelio valdovas.

– Ne, – purto galvą berniukas, – nėra čia mano mamos.

– O kepuraitės?

– Ir kepuraitės su snapeliu nėra... Nieko nėra... – vos tramdydamas verksmą, sako berniukas, ir jį suima tokia baimė, kad tikrai jau niekad niekad nebesuras savo mamos, jog iš akių išrieda po didelę karčią ašarą.

Tuo pat metu į Radinių namelio duris kažkas pasibeldžia. Išgirdęs beldimą, jaunas Karabasas staiga pašoka, čiumpa berniuką už alkūnės ir ištempia į gretimą kambarėlį.

– Kur mane vedate, dėde? – spyriojasi Aurimas.

– Tšš!.. Sėdėk čia ir tylėk! – griežtai įsako Karabasas, o jo susivėlusį barzdą pakutena Aurimui ausį – berniukui net nueina pagaugai.

Uždaręs kambarėlio duris, jaunikaitis dingsta, o Aurimas lieka vienas ankštame kambarėlyje. Čia stovi stiklo spintelė su buteliukais, keliais švirksiais ir adatomis vaistams leisti – tokiomis ilgomis ir storomis, kad, žiūrint į jas, Aurimui piestu stojasi plaukai. „Kas dabar bus? – užpuola jį niūrios mintys. – Aš ne tik

niekada nesurasiu mamos, bet ir pats neištrūksiu iš Radinių namelio, kuriam ryklis nukando koją. Teisybę sakė storoji ragana, kad manęs laukia daugybė pavojų, bet nemaniau, kad jie bus tokie baisūs!”

Berniukas įsiklauso: iš gretimo kambario sklinda slopus, nieko gero nežadantis kuždesys, po to atsirita storas Karabaso Barabaso juokas. „Reikia bėgti! – ryžtasi Aurimas. – Reikia dumti iš čia, kiek neša kojos, kitaip suvis pražūsiu!”

Ir, sukaukęs visą valią, jis jau jau puola į duris, tik staiga jos pačios atsidaro, ir ant slenksčio atsistoja jaunasis Karabasas. Dabar jis ne tik su džinsais, bet ir su dailia šilko palaidine, o jo ilgoji klaikioji barzda kuo rūpestingiausiai sušukuota.

– Ateik čia, – kviečia jis Aurimą.

Aurimas baikščiai įeina į kambarį, skersuodamas į lauko duris ir pasirengęs kas akimirką pulti pro jas lauk.

– Mes gavome naujų radinių, – sako jaunasis Karabasas. – Jie taip pat su dėti ant lentynos, prašome pažiūrėti, ar nėra ten to, ko ieškai.

Aurimas vėl ima akimis vedžioti po lentyną ir vos nepargriūna iš nustebimo: ten, tarp gaisrininkų mašinėlės ir plastmasinės lėlės, sėdi jo tikra vienintelė mama, kurią jis pametė gal rytoj, gal pernai. Sėdi, tylomis šypsodama ir meiliai žiūrėdama į Aurimą.

– Ma! – suklinka berniukas, puldamas artyn. Tačiau lentyna taip aukštai, o jis pats toks nedidukas, kad ir pašokėjęs nepasiekia savo brangiausiojo radinio.

O mama tebežiūri mėlynomis akimis ir tyliai tebešypso.

– Dėde, – puola Aurimas prie Radinių namelio valdovo, – dėde, čia mano mama, atiduokite man ją!

– Gerai, – atsako valdovas, glostydamas savo išgražintą barzdą, – tačiau pirma reikia atlikti tam tikrus formalumus. Turi pasirašyti, kad radinį atgavai ir kad jis tikrai tavo.

Tai taręs, jis pakloja ant stalo didelį popieriaus lapą ir paduoda Aurimui šratinuką.

– Bet, dėde, – tirštai nurausta Aurimas, – kad aš... aš dar nemoku rašyti.

– Ajajai, kaip negerai, – susirūpina jaunasis dėdė. – Be tavo parašo atiduoti radinio neturiu teisės.

Aurimas išgąstingai pažvelgia į mamą. Dabar ji atrodo taip toli, o lentyna taip aukštai, kad ir su ilgiausiomis gaisrininkų kopėčiomis nepasiektum... „Taip, – pagalvoja berniukas, – toji storoji teta tikrą teisybę sakė, kad turėsiu įveikti didžius sunkumus. Bet nežinojau, kad jie bus tokie dideli!”

– Tai ką man daryti, dėde? – tyliai klausia Aurimas, bejėgiškai žvelgdamas į šratinuką ir popieriaus lapą.

– Mm., – numykia dėdė. – O gal tu moki rašyti bent vieną raidę?

– Moku! – sušunka Aurimas. – Moku raidę O!

Ir, čiupęs šratinuką, jis per visą lapą išvedžioja didelę beveik keturkampę O. Dėdė ilgai ir uoliai apžiūrinėja raidę, paskui išsitraukia antspaudą, papučia į jį ir iškilmingai prispaudžia po raidę. Tada lakštą įsega į segtuvą ir sako:

– Formalumai sutvarkyti.

Po to timpteli šilko palaidinę, slapčia vėl pasišukuoja barzdą, prieina prie lentynos ir opt – lengvai kaip pūkelį nukelia Aurimo mamą. O nukėlęs sako:

– Prašome atsiimti savo radinį.

Aurimas abiem rankom sučiumpa mamos delną, kietai apgniaučia ir jau negreitai jį paleis: juk šitiek kliūčių ir pavojų įveikta, kol atgauta mama!

– O kur dėjai kepuraitę su snapeliu? – žiūri į jo vienplaukę galvą mama.

– Aš ją pamečiau, kai tavęs ieškojau, – teisinasi Aurimas.

– Kepuraitę dar atneš į Radinių namelį, – sako jaunasis dėdė. – Prašome apsilankyti rytoj. Prašome dažniau pamesti ir dažniau lankytis Radinių namelyje, – kviečia, maloniai šypsodamasis Aurimo mamai.

– Ačiū, aplankysime, – dėkoja mama ir taip pat maloniai šypsosi, nes ji juk nežino, kad jaunikaitis su džinsais – joks jaunikaitis, o baisusis Karabasas Barabasas, tyčia susišukavęs ir susiglostęs barzdą, kad jo neatpažintų. Tačiau berniukas kiaurai jį mato!

Jiedu su mama jau žengia per namelio slenkstį, kai juos paveja Karabaso balsas:

– Luktelėkite!

Netrukus jis atneša ir paduoda Aurimui gaisrininkų mašinėlę.

– Ši mašinėlė, – sako, – guli Radinių namelyje jau tris mėnesius, ir niekas jos neatsiėmė. Tad formalumai leidžia ją padovanoti.

– Ačiū, – smagiai dėkoja Aurimas, pasikišdamas mašinėlę po pažastimi, nes abiem rankom tebelaiiko sugniaužęs mamos delną. – O... pasirašyti reikia?

– Nereikia, – nuramina jaunasis dėdė. – Šį kartą apsieisime be formalumų... – Jis suokalbiškai mirteli Aurimui.

Ir staiga Aurimas prisimena vieną nepaprastai svarbų dalyką. Jis pasilenkia dėdei prie ausies ir tyliai tyliai, kad neišgirstų mama, šnibžda:

– Dėde Karabasai Barabasai, aš jūsų paslapties niekam neišduosiu!

– Mm... – sumykia dėdė, lyg jam būtų sugėlę dantį. – Na ką gi, ačiū, kad moki laikyti liežuvį už dantų!

Pagaliau Aurimas palieka Radinių namelį – tegu be kepuraitės, užtat su mama!

Jiedu vėl brenda per smėlynus, kur neauga jokia palmė, neklajoja joks kupranugaris, o kadangi vis dar nesutemę, tai nė šakalų ar hienų negirdėti. Jiedu praeina ir pro plačiausią paplūdimyje skėtį. Storoji teta guli ir miega, o baltas plastmasinis gaubtelis ant jos nosies visiškai nekruta – lyg sugedęs prisukamas žvirblis.

– Mama, – sako Aurimas, – šita storulė teta...

– Negražu taip apkalbėti suaugusiuosius, – sudraudžia mama.

– Bet šita teta... – sako Aurimas ir nebaigia. Jis norėjo pasakyti mamai, kad šita teta – iš Radinių namelio pabėgusi ragana, kuri dabar valgo ne jonukus ir grytutes, o saldžius pyragaičius. Tačiau berniukas prisimena, kad pažadėjo tetai niekam jos paslapčių neišduoti, o žodžio laikytis reikia, nes juk teta parodė jam Radinių namelį, padėjo įveikti bekrastę dykumą ir nugalėti patį Karabasą Barabasą!

Todėl Aurimas vyriškai išlaiko paslaptį, bet, kad baigtų pradėtą sakinį, priduria:

– Šita teta per dieną suvalgo tris pyragaičius. O jos skėtis plačiausias visame pajūryje.

– Matau, – nusijuokia mama, – kad, manęs beieškodamas, daug pasaulio pamatei.

– O kiek kliūčių ir pavojų įveikiau! – palinguoja galvą berniukas ir sunkiai atsidūsta.

KUMELIUKO KERŠTAS

Lankoje palei plentą rupšnojo žolę vieniša supančiota kumelė, o šalia jos laigė ilgakojis kumeliukas.

Plentu vienas po kito lėkė ir lėkė automobiliai – ir sunkieji, ir pussunkiai, ir lengvieji, ir puslengviai... Juos lenkdami, beprotišku greičiu prašvilpdavo motociklai, o pačiu plento pakraštėliu atsargiai ir tykiai prariedėdavo dviračiai.

Kumelė nekreipdavo nė menkausio dėmesio į amžinai dundantį plentą; sunkiai šokčiodama priekinėmis supančiotomis kojomis, ji ieškojo neapgraužto žolės kuokšto ir daužė uodega įsisiurbusias į nugarą sparvas. Tačiau kumeliukas, vos prieš mėnesį atsistojęs ant ilgų stiprių kojelių, negalėdavo nuo plento atplėšti nustebusių ir sužavėtų akių.

– Oje, koks gražus, – aikčiodavo, pamatęs oranžinį su mėlyna juosta automobilį. – Oje, koks didelis! – net pritūpdavo, išvydęs sidabro spalvos sunkvežimį – šaldytuvą su užrašu „Transeksport“. – Oje, koks juokingas! – išpūtęs akis žvelgdavo į vestuvių automobilį su sėdinčia ant stogo lėle.

Sykį jis suprunkštė iš juoko:

– Oje, ką matau!.. Pažiūrėk, ma: ant automobilio nupieštas geltonas viščiukas!

Bet jo motina, kaip sakėme, nemėgo žiopsti į automobilius. Ji netgi tyčiomis atsukdavo į plento pusę užpakalį, tuo aiškiai parodydama, kad visokie automobiliai jai ne draugai. Ir šiaip kumeliuko ir jo motinos skoniai gana skyrėsi. Jeigu kumeliukui dangus atrodė skaisčius ir žydras, žolė – švari ir gardi, vanduo tyras ir gavus, tai jo motina kiekviename vandens gurkšnyje užjusdavo skalbimo miltelius, ore – suodžius ir sierą, žolėje – pesticidus bei kitokius chemikalus. Ją ir plentas erzino: triukšmas, dulkės, o automobilius ji vadino dvokiančiomis geležinėmis dėžėmis... Todėl savo džiaugsmingais atradimais ir aikčiojimais kumeliukas mieliau dalydavosi su žalmarge telyčaitė, kuri atsiskirdavo nuo didelės karvių bandos, kad smagiai pasiplepėtų su linksmu, žvaliu kumeliuku.

– Ak, kaip būtų gera, – šnekučiuodavosi juodu, – jeigu didžioji sidabrinė „Transeksport“ mašina įsisodintų mus ir pavežiotų!

– Aš labai bijočiau iškristi, – bugščiai sumirkčiodavo telyčaitė.

– O aš neduočiau tau iškristi, aš priturėčiau tave, – narsiai išriesdavo sprandą kumeliukas.

– Aš taip ir maniau, – droviai nudurdavo akis telyčaitė. – Bėgu, papasakosiu motinai, koks tu šaunus ir drąsus.

Ji nubėgdavo, o kumeliukas, net pasistrykčiodamas iš džiaugsmo, taip pat dumdavo pas savo kumelę ir vėl spoksodavo į plentą.

– Oje, – vėl aikčiodavo, – raudona mašina su kopėčiomis!.. Ma, kam tos kopėčios?

– Nežinau ir žinoti nenoriu, – subumbėdavo kumelė, nė nepažvelgdama į tą pusę.

– Oje oje, – vėl šaukdavo kumeliukas, – tokios tai tikrai dar nemačiau! Plentu lėtai riedėjo sunkvežimis su aukštu aptvaru, už kurio stovėjo arkliai. Jų akys atrodė išgąsdintos, o galvos buvo liūdnai ir bejėgiškai nunertos.

– Laimingos kelionės! – sužvingo jiems kumeliukas. – Smagiai pasivažinėti po platų pasaulį!.. Kaip aš jums pavydžiu!

Vienas senas arklys pakėlė galvą ir atsakydamas kažką suprunkštė, tačiau kumeliukas nesuprato ką.

– Jis, be abejo, padėjo man už gražius linkėjimus, – tarė sau kumeliukas ir, išvydęs prie aptvaro grįžusią telyčaitę, pasispardydamas nušuoliavo pas ją.

– Ar girdėjai, – šaukė bėgdamas, – ar matei, kaip mano giminaičiai važiavo į pasaulį pasižvalgyti? Aš jiems palinkėjau laimingos kelionės, ir man padėjo! O kai užaugsiu – taip pat važiuosiu pasidairyti ir pamatyti gražaus pasaulio!

Tačiau šį sykį telyčaitė nepuolė jam pritarti. Ji netgi buvo pasipūtusi ir gan nedraugiška.

– O man motina sakė, – atšovė ji kumeliukui, – kad tavo giminaičiai arkliai važiavo į skerdyklą, kur juos visus paskers.

– Paskers?! – nustebo kumeliukas, o jo spindinčios akys apsiblausė.

– Taip, paskers, – kartojo telyčaitė. – Ir dar sakė, kad greitai visus arklius išveš į skerdyklą.

– Nemeluok! – susijaudinęs sušuko kumeliukas.

– Sakė, sakė, motina sakė, – negailestingai varė toliau telyčaitė, – kad iš arklių dabar jokios naudos, niekam jie nereikalingi, motina sakė, ir todėl juos skerdzia. Sakė, arklius jau išstūmė automobiliai ir traktoriai, o mūsų, karvių, motina sakė, niekas neištums, nes mes duodam saldų pieną, o jūs, arkliai, sakė, nieko gero neduodat ir neduosit, tik nuėdat mūsų žolę, ir jokios naudos.

Kumeliukas nė žodžio negalėjo ištarti – taip pribloškė jį telyčaitės žodžiai.

– Ir todėl motina sakė į tave daugiau nežiūrėti! – baigė margoji telyčaitė ir, išdidžiai atstačiusi ragelius, nuėjo nuo aptvaro, palikusi užgautą ir pažemintą kumeliuką.

– Melagis melavo, per tiltą važiavo, tiltas įgriuvo, melagis pražuvo! – sušuko atsikvošėjęs kumeliukas nueinančiai telyčaitėi, tačiau ši nesiteikė nė grįžtelėti.

„Melagis melavo“... – pakartojo kumeliukas, tačiau jo tyra ir patikli širdelė buvo sudrumsta ir, pribėgęs prie kumelės, jis priglaudė galvą prie šilto jos sprando, ieškodamas paguodos ir nusiramino.

– Ar tiesa, kad iš mūsų, arklių, jokios naudos ir kad mus išstūmė traktoriai ir automobiliai? – tyliai paklausė, vildamasis, kad motina tik nusijuoks ir atsakys, jog tai melas.

Tačiau kumelė palingavo galvą ir tarė:

– Taip, tiesa.

– O toji didelė mašina su aptvaru, – vėl paklausė kumeliukas, – ar tikrai ji vežė arklius į skerdyklą?

– O kas tai sakė? – pasiteiravo motina.

– Žalmargė telyčaitė. Ir dar sakė, – sušniurkštė kumeliukas, – kad ir iš manęs jokios naudos, todėl su manimi ji nebedraugaus.

Kumelė su nerimu ir meile pažvelgė į savo ilgakojį kumeliuką, kurį taip netikėtai užgriuvo ir prislėgė skaudi gyvenimo tiesa.

O kai sutemus jiedu grįžo į tvartą, ji kiaurą naktį pasakojo jam apie arklių praeitį, pasakojo tokių nuostabių ir nepaprastų istorijų, kad kitą dieną kumeliukas, vėl smagiai pasišokinėdamas, nubėgo prie karvių aptvaro ir tol palei jį laigė, kol pasipūtėlė telyčaitė neiškentė ir prisiartino.

– O mano motina sakė, – ėmė kaip žirnius berti jai kumeliukas, – mano motina sakė, kad arkliai ir žirgai turi tokią puikią ir didžią praeitį, kokios jokia karvė niekada neturėjo ir neturės!.. Motina sakė, kad mes jojome į karus ir kritome kruvini kautynių lauke, ir lėkėme greičiau už vėją, nešdami raitelį su pergales žinia! Ir dar sakė motina, kad mes buvome brangiausia karalių dovana ir didžiausia artojo viltis! Sakė dar, kad mums aplink kaklą tilindžiavo žvangučiai, ir ty mo balnus mums auksu siuvinėjo, ir, sakė, per vilkų rujas mes pralėkdavome, gelbėdami susigūžusius iš baimės žmones... Sakė man, kad ir nūnai risti eina lenktynių, ir visas pasaulis jiems ploja! Ir dar sakė sakė, – net springdamas bėrė kumeliukas, – kad jūs, karvės, tinginės ir storapilvės, tik ėdate, bliunate ir duodate melžiamos, tik plumpsite kaip žąsys ir neturite jokios įdomios istorijos, va!

Valandėlę žalmargoji telyčaitė stovėjo be amo, sunkiai gromuliuodama visa, ką išgirdo. O atsigodėjusi išrėžė:

– Viską pasakysiu motinai, ką prišnekėjai ant mūsų, ir kad mes storapilvės, kad tinginės ir bliovikės, ir motina pasakys jaučiui, kad tau įdurtų ragu!

– Skundikė! – su panieka atrėžė kumeliukas.

Patylėjusi telyčaitė pridūrė:

– O ir kokia būtų jūsų praeitis, bet jus vis viena išstūmė mašinos, o mūsų niekas neištūmė! Ir jeigu jūs, arkliai, tokie narsuoliai, tiek karų kariavę, tai ko pabūgote automobilių ir traktorių, ko nedrįstate prieš juos nė šnipštelėti?

Dabar jau kumeliukas nesurado, ką atsakyti, tik iš apmaudo kasė kanopa žemę ir daužė uodega.

O telyčaitė nubėgo atgal pas bandą, prisiglaudė karvei prie šono ir iš tolo, patempusi lūpą, dėbčiojo į kumeliuką.

Pastoviniavęs prie tuščio aptvaro, kumeliukas susimąstęs nurisnojo į savo lauką. Telyčaitės žodžiai jį gerokai sujaudino. Kad ir ką galvotum, kaip pyktum, tačiau juose buvo tiesos grūdelis. Iš teisybės jie, arkliai, tikrai nė sykio nepasipriešino įžūliesiems traktoriams ir automobiliams. Kas iš to, kad kumelė su panieka nūsuka nuo riedančių mašinų – juk mašinoms nuo to nei šilta, nei šalta!

Ir jauną kumeliuko širdelę dar sunkesniu akmeniu užgulė atsakomybė už visų arklių garbę. Dabar jis net motinai nepasiguodė, nes jau suprato, kad yra dalykų, kuriuos reikia spręsti pačiam. Visai kitokiomis akimis dabar jis žvelgė į plentą, į nesibaigiančias automobilių vilkstines, o žvelgdamas mąstė kažką savo... Tik staiga ryžtingai nušuoliavo plento link.

– Kur tu? – mėgino jį suturėti kumelė. – Prie plento pavojinga, grįžk į pievą!

Kumeliukas dėjosi negirdįs jos šauksmo. Peršokęs paplentės griovį, jis atsistojo ant paties kelio pakraščio ir įdėmiai sekė pravažiuojančias mašinas, kažko laukdamas. Laukė ilgai – tol, kol tolumoje išniro visų mašinų karalienė – milžiniškas sidabro spalvos šaldytuvas „Transeksport“. Kai mašina jau buvo čia pat, kumeliukas ūmai liuoktelėjo į plentą ir, plačiai išžergęs kojukes, atstatė krutinę sidabriniam milžinui ant ratų.

Vairuotojas, pro aukštos kabinos langą išvydęs nežinia iš kur išdygusį kumeliuką, kuris ne tik pastojo mašinai kelią, bet, regis, ims ir puls ant motoro, – taigi, tą pamatęs, vairuotojas sutriko, per staigiai paspaudė stabdį, per smarkiai pasuko vairą, ir „Transeksport“ rėžė į šoną, dėjosi į griovį ir su trenksmu apvirto.

Po to dar valandėlę uždami sukosi juodi didžiuliai ratai, o kai jie paliovė sukęsi, stojo šiurpi, keista tylą. Kumelė suakmenėjo iš siaubo, o tolumoje besigananti karvių banda ir žalias jautis liovėsi ėdę žolę ir, išsproginę akis, smaksojo į apvirtusią mašiną, kuri iš tolo panėšėjo į audros nuverstą kluoną.

O kumeliukas tebestovėjo ant plento, įsispyręs abiem kojom į grindinį, tik dabar jos virpėjo kaip zuikio uodegėlė. Mirkčiodamas ir pats netikėdamas tuo, ką padarė, jis dar ilgai būtų stovėjęs ir žiūrėjęs, jei ne pravažiuojančios mašinos, kurios viena po kitos sustojo prie katastrofos vietos. Supratęs, kad laikas nešti savo kanopas tolyn, kumeliukas apsigrėžė, nuskuodė atgal į lanką ir prisiglaudė prie savo motinos.

Jiedu abu tylomis stebėjo, kaip žmonės vargais negalais atidarė apvirtusios kabinos duris ir pro jas išsiropštė vairuotojas, svaitydamas prakeiksmus ir perkūnus ant visų arklių, kumelių ir kumeliukų. Nušokęs ant žemės, jis puolė dairytis kaltininko, o jį pamatęs, čiupo pagalį ir pasileido į lanką.

– Dumk, kiek neša kojos! – stumtelėjo kumeliuką motina, ir šis lėkte nulėkė tolyn.

Vairuotojas mėgino jį vyti, bet greičiau pagausi vėją laukuose!.. Tebesvaitydamas prakeiksmus, jis sugrįžo į plentą ir nuskubėjo ieškoti telefono, kad iškviestų techninę pagalbą.

Praėjus pavojui, kumeliukas pribėgo prie karvių aptvaro iš kitos pusės. Karvių banda ir vienas žalias jautis vėl pašiojo žolę, gromuliuodami keistą įvykį ant plento. Tik jaunoji žalmargėlė nelietė žolės ir ieškojo akimis kumeliuko. Pamačiusi jį, kaip mat pribėgo prie aptvaro.

– Karvė man... – pradėjo ji.

Kumeliukas apsimetė negirdįs. Dabar, kai išsisuko nuo baismės, kai liovėsi virpėjusios kinkos, jis šiek tiek atkuto ir net išrietė sprandą.

– Karvė man sakė, – pakartojo telyčaitė, – kad kvaila ir negražu šitaip daryti, kad galėjai pats žūti ir vairuotoją pražudyti...

O paskui pridūrė:

– O man... man regis, kad tu toks narsuolis, kokio mūsų pieva niekada neregėjo ir neregės!

Kumeliukas tylėjo. Jis žvelgė į tolį ir tarsi matė eiklų žirgą, nešantį iš mūšio lauko sužeistą raitelį... Matė arklius su žvangučiais, vejamus plėšrių vilkų rujos, matė arklių naktigonę, pilną lakštingalų čiulbėjimo; matė žirgų lenktynes ant ledo; matė įsirežusį ir velkantį aštrų plūgą arklį – matė visą nuostabią arklių praeitį...

SIDABRINIS MĖNULIO ŠUO

Šuneliui – bevardžiui ir benamiui – akmeniu pamušė akį. Pamušė tas pats nedoras berniūkštis, kuris, pamenate, nutraukė žiogui koją ir pakišo jį po stikline. Cypdamas iš skausmo, pusaklis šunelis vargais negalais nuklibčiojo į savo slėptuvę prie Vilnios upės, šalia aukšto skardžio. Ten įlindo į dėžę nuo pomidorų ir ėmė gailiai inkšti.

Netoliese ant medžio tupinčiai didžiasnapei varnai įgriso klausytis šuns aimanų, ir ji gaižiai sukrankė:

– Verčiau į mėnulį pastaugtum, gal atsiliepsi!

– Į mėnulį? – nustebo šuo. – O kas iš ten atsiliepsi?

– Kai išgirsi – sužinosi! – burbtelėjo varna ir nuskrido šalin.

Šuo netikėdamas pakraipė galvą ir pamiršo varnos žodžius, nes jį tebekamavo sopanti akis. Bet naktį, kai virš upės skardžio išplaukė didelis apskritas mėnulis, šuo prisiminė varnos patarimą. Išlindęs iš dėžės, jis pakreipė į mėnulį sveikąją akį ir ilgai žiūrėjo į jo sidabrinį paviršių. Galop nedrąsiai stūgtelėjo:

– Aū!

– A ūūū... – sugrįžo toks pat tylus ir nedrąsus atsakas.

Šuo nepatikėjo savo ausimis. Nejaugi varna būtų sakiusi teisybę? Jis įkvėpė oro, užvertė galvą ir sustugo tiesiai į mėnulį – šį sykį garsiai ir pratisai:

– A ūūūūū! A ūūūūū!

Ir kaip mat sugrįžo toks pat pratisas ir garsus šauksmas:

– Aaa ūūūūū... Aaa ūūūūū...

Nustebęs ir sukrestas, šuo godžiai įsispitrijo į tviskantį mėnulio apskritimą. Žiūrėjo taip ilgai ir atkakliai, kad jo vienintelėje akyje ėmė ribuliuoti, ir jam pasimatė mėnulyje judantis pavidalas ir sidabriniai gaurai.

„Nejaugi mėnulyje gyvena šuo? – susimąstė bevardis šunelis. – Bet... bet jeigu jis atsiliepia į mano šauksmą – tai gyvena gi!.. Va va, – tebežiūrėjo šuo, – lyg ir matau jo sidabrinę stačią ausį. Jis sukľuso ir laukia, kada vėl pašauksiu!“

– Au au au, – sulojo į mėnulį benamis šunelis ir bemat susilaukė atsakymo:

– Auu... auuu... auuu...

„Jis ir vėl atsiliepė! – iš džiaugsmo nesitvėrė kailyje šuo. – Tik pamanykit: vėl atsiliepė!.. Ką tu pasakysi: gyvena sau mėnulyje, ir gana! O kodėl gi ne? Jei yra mėnulis – turi jame kas nors gyventi!“

Šunelis apsidairė, trokšdamas su kuo nors pasidalyti savo nuostabiu atradimu. Tačiau jis buvo benamis, vienas kaip pirštas ir neturėjo kam išlieti džiaugsmo; tad vėl atsigręžė į savo naująjį draugą mėnulyje.

– Mano broliuk! – ilgesingai pašaukė.

– Ooo... liuuuk... – grįžo toks pat ilgesingas atsakas.

– Vieninteli bičiuli... – susigraudinęs kuždėjo šuo ir vėl sušuko: – Visada man atsiliepk, gerai?

– Geraaaai... – atsakė mėnulio šuo ir, regėjosi pusiau apakusiam šuneliui, net linktelėjo galvą.

Po valandėlės mėnulis nuplaukė ir pasislėpė už skardžio. Suspindo aušrinė, o ant medžio vėl nutūpė didžioji varna ir ėmė dairytis grobio.

– Ačiū tau, varnele, – puolė jai dėkoti šuo.

– Už ką man dėkoji? – nustebo varna, pamiršusi vakarykštį pokalbį.

– Už tavo gerumą, – paaiškino bevardis šunelis. – Tai tu mane pamokei sustaugti į mėnulį ir – teisybę sakei – iš ten atsiliepė! Atsiliepė kitas šuo – savo ausimis girdėjau!.. Kaip gaila, kad ligi šiol nieko apie jį nežinojau ir, jei ne tavo gerumas, būčiau niekada nesužinojęs! O dabar turiu naują draugą, draugą pačiame mėnulyje! Ačiū, ačiū tau, varnele, nežinau, kuo ir atsilyginti!

Varna, dusdama iš juoko, pakišo po sparnu snapą, kad neužsikvatotų visu balsu. Šiaip taip suėmusi save į nagą, rimtai pasakė:

– O aš seniai žinojau, kad mėnulyje gyvena tikras keturkojis šuo, nes, aukštai skrendant, galima jį aiškiai matyti. Ir todėl aš dažnai regėdavau, kaip jis smalsiai spokso į tave, susirietusį dėžėje nuo pomidorų, ir laukia nesulaukia, kada galų gale jį pašauksi. O šią naktį ne tik aš, bet ir visos varnos matė, kaip jis šokinėjo iš džiaugsmo, jog pavyko susišnekėti su tavimi. Net kūliais iš laimės vartėsi, visas mėnulis dulkėjo, ir ant manęs sidabrinų dulkių prikrito, – tyčia pasipurtė varna.

– Ką tu sakai! Dar sykį ačiū tau, varnele, – dėkojo sužadintas šuo ir įlindo atgal į dėžę, kad vienumoje apgalvotų nepaprastas naujienas.

O didžioji varna kaip kulka nušvilpė pas savo seseris.

– Tas benamis šunėkas, – ėmė pasakoti, – tas apspangęs kvėša susirado puikų bičiulį, ir įspėkite kur? Nė viena varna, žinoma, neįspėjo.

– Ogi mėnulyje! – pasakė didžioji varna ir, springstant pašnekovėms iš juoko, papasakojo, kaip ji gudriai apstatė šunį, kad jis savo balso aidą palaikė kito šuns balsu.

O naktį, kai vėl išniro apskritas ir spindintis mėnulis, visas varnų pulkas, tykiai tykiai, nešlamėdamas sparnais, suskrido ir nutūpė už kalvelės, netoli šuns dėžės. Tada, iškišusios snapus, ėmė nekantriai laukti linksmo reginio.

Šuo, nė iš tolo neįtardamas, kad jį seka pusšimtis godžių ir pašaipių akių, išlindo iš dėžės ir atsitūpė priešais mėnulį.

– Brolau! – pašaukė.

– Ooo... lauuu... – atsiliepė virpantis tolimas balsas.

– Mano drauge, vieninteli mano bičiuli... – tarė šuo. – Sidabrakaili mano... Jo vienintelė akis pritvino ašarų, ir mėnulio paviršius vėl ėmė ribuliuoti. Tada vėl jam pasimatė sidabrinė judanti šuns figūra; šuo tarsi pritūpė, ruošdamasis šokti žemyn nuo mėnulio.

– O ne, nešok! – sudraudė bevardis šunelis. – Dar nusilauši koją, o būti raišu – nedidelė laimė žemėje, patikėk!

Varnos viena kitą tildė, kad neimtų garsiai kvatotis.

– Nori, papasakosiu apie save, – kalbėjo benamis šunelis savo sidabriniam bičiuliui. – Kažkada ir aš turėjau namus ir šeimnininką ir vardą. Mane pirko turguje už didelius pinigus, šėrė kepenine dešra ir net šokoladiniais saldainiais. O vadino Bobiu. Taip ir šaukdavo: Bobi!

– Boo... biii... – pakartojo iš mėnulio.

– Visada vadink mane vardu, manęs seniai niekas vardu nebevadina, droviai paprašė šunelis. – Gerai ir sočiai gyvenau pas šeimnininką, kol vieną dieną pas jį užėjo kaimynas. Užėjęs nužiūrėjo mane šaltomis, negeromis akimis ir tarė: „Fu, kokios prastos veislės šuo! Uodega kaip riestainis, pilvas nudribęs, o kailis nė sudilusio grašio nevertas!“ „O mane užtikrino, – atsakė jam mano šeimnininkas, – kad jis – gryniausios veislės terjeras, kad jo tėvai turi du medalius iš šunų parodų.“ „Tamstą apgavo, – pašaiptai nusijuokė kaimynas. – Tokių, kaip jūsų Bobis, pilni pakiemiai, tai prasčiausios veislės šunpalaikis, gėda su juo ir gatvėje rodytis!“ Kaimynui išėjus, šeimnininkas apmaudžiai čiupo pasaitą ir ištempė mane lauk. Nuvedė toli už upės, patrynė man nosį tabaku, kad neužuosčiau pėdų ir nesurasčiau kelio namo, tada įšoko į autobusą ir nuvažiavo... Taip likau benamis ir bevardis, ilgai ieškojau namų, bet neradau, ir apsigyvenau čia, prie skardžio, toliau nuo piktų žmonių...

Šuo nutilo. Varnos taip pat tylėjo: šunelio pasakojimas joms buvo toks neįdomus, kad visos kaip viena užmigo.

Šunelis patylėjo, persibraukė atgalia letena sužeistą akį ir paklausė savo draugą mėnulyje:

– Sakyk, ar nėra mėnulyje piktų berniūkščių su laidynėmis? Mėnulio šuo neatsakė – gal neišgirdo.

– Berniūkščių su laidynėmis ar nėra? – garsiau sušuko šunelis.

– Nė... raaa... – atsakė jam.

– Tai gerai! – nusidžiaugė bevardis šuo. – Pasiimtum mane į mėnulį, dviese būtų smagiau, pažaistume...

Tuo metu ant mėnulio užplaukė debesis, ir sidabrinis šuo pradingo. Benamis šunelis prigulė ir netrukus užsnūdo. Ir lyg sapnavo, lyg regėjo, kaip mėnulis atplaukia artyn, prie pat dėžės nuo pomidorų, ir kaip mėnulio šuo tiesia į jį leteną, o paskui meiliai lyžteli jam po sužeista akimi, o jo žvilgsnis pilnas sidabrinio švytėjimo, užuojautos ir gerumo.

– Tai piktų, tai nedorų šeimnininkų gyvenama tavo žemėje, – kužda jis bevardžiui šuneliui. – Tai aršių berniūkščių su timpomis lakstoma po tavo planetą!.. Gerai, broleli, kraustykis pas mane į mėnulį, pats matau, kaip čia tau rieta. Turiu sidabrinę būdą, užteks abiem.

– O kaip, – klausia per sapną šunelis, – kaipgi pas tave nukakti?
– Labai paprastai. Kai debesį nuslinks, aš nusileisiu su mėnuliu į upę ir ten lauksiu tavęs. Tik tu nesnausk, šok žemyn nuo kalvos, ir nuo tada visuomet būsime drauge.
– O ar aš neužsimušiu? – klausia bevardis šunelis. – Ar neužsigausiu sopančios akies?
– Ką tu, mėnulio dulkės minkštos kaip žąsies pūkai, – nuramina bičiulis. – Šok ilgai nedelsęs, čia būsi laimingas... Aš jau laikiu... laikiu...
Pusiau sapnuodamas, benamis šunelis išlipa iš dėžės ir nuo kalno žvelgia žemyn: taip, upėje supasi didelis išplitęs mėnulis, o ant jo lyg rąžosi, lyg moja jam sidabrinis šuo...
Nieko negalvodamas, šunelis atsispiria ir lekia nuo kalno žemyn, tiesiai į upės vidurį...
Smarkus vandens pliaukštelėjimas pažadino miegančias varnas. Jos pakėlė galvas ir suskato dairytis į visas puses.
– Kur šunėkas? – nustebo. – Dingo kaip į vandenį!
– Tikriausiai, – suprunktė iš juoko didžioji varna, – tikriausiai bus įšokęs į mėnulį!
Varnų pulkas nusikvatojo ir nuskrido nakvoti į medį.
O kalvos papėdėje lyg niekur nieko plaukė upė – srauni, paslaptinga, užlieta mėnulio sidabru...

ROBOTAS IR PETELIŠKĖ

Nors robotas stovėjo pačiame parodų salės kampe, tačiau apie jį spiedavosi daugiausia žmonių. Erdvioje salėje buvo apstu ir kitų technikos stebuklų, bet nė vienas nesusilaukė tokio pasisekimo kaip robotas. Lankytojai, dideli ir maži, kur buvę, kur nebuvę, vėl sugrįždavo prie jo ir ilgai negalėdavo atplėšti žvilgsnių nuo negrabiai judančių geležinių rankų, nuo didelės keturkampės galvos ir nuo ramiai spindinčios oranžinės akies.

Robotas gebėjo ne vien kiloti rankas ir gręžioti galvą; jis taip pat mokėjo atsakinėti į klausimus – žinoma, ne visus, o tokius, kurie buvo sunumeruoti ir surašyti šalia pakabintoje lentelėje. Parodos lankytojai perskaitydavo tuos klausimus ir iš eilės užduodavo juos robotui.

Pirmasis klausimas skambėjo taip:

– Koks tavo vardas?
– Mano vardas Dondonas, – kимиu balsu atsakydavo robotas.
– Kur tavo gimtinė? – užduodavo jam klausimą numeris antras.
– Mano gimtinė yra laboratorija, – suskambėdavo atsakymas.
– O ką tu dabar veiki? – ateidavo trečias klausimas.
– Aš dabar atsakinėju į labai negudrius klausimus! – atsakydavo robotas ir pašaipiai nusijuokdavo: – Cha cha cha!

Žmonės taip pat pagaudavo juoktis iš tokio šmaikštaus atsakymo, o prisijuokę klausinėdavo toliau:

– Ką tu labiausiai mėgsti ir ko labiausiai nemėgsti?
– Labiausiai mėgstu mašininę alyvą, o labiausiai nemėgstu grietininių ledų su abrikosų uogiene.

Žmonės vėl prapliupdavo juoktis ir, pasižiūrėję į lentelę, pateikdavo penktąjį klausimą:

– Kokia robotų ateitis?
– Robotų ateitis turi pačias plačiausias perspektyvas!

– O ką tu pats žadi nuveikti?
– Aš turiu įvykdyti visa, kas man užprogramuota!

Galop nuskambėdavo paskutinis klausimas:

– Ko palinkėtumei mums, parodos lankytojams?

– Linkiu puikios sveikatos ir sėkmės asmeniniame gyvenime! – sušukdavo robotas ir taip smagiai treptelėdavo koja, kad net susiūbuodavo salės grindys. Į jo treptelėjimą subėgdavo nauji parodos lankytojai ir vėl užduodavo tuos pačius, lentelėje surašytus ir sunumeruotus klausimus. Robotas ir vėl nepavargdamas atsakinėdavo, kur reikia – nusijuokdavo, kur reikia – treptelėdavo padu arba sumosuodavo rankomis, arba pamirkčiodavo oranžine akimi...

– Šaunuolis!.. Visą programą atlieka be priekaištų! Jis tikrai turi plačiausias perspektyvas ir daug pasieks! – gyrė jį suaugusieji, o vaikai iš susižavėjimo net atsisėdavo ant grindų, šalia roboto kojų, ir būtų čia sėdėję dieną naktį, jeigu tėvai būtų leidę.

– Eime, eime, pakaks žiopsoti, – tempte tempdavo juos mamos. – Na eime, nupirksime grietininių ledų su uogiene.

– Mes nenorime ledų, norime mašininės alyvos! – mėgdžiodavo robotą vaikai, o šis jiems suokalbiškai mirkčiodavo oranžine akimi ir atsiveikindamas mosuodavo ranka.

Naktį parodų salė likdavo tuščia ir nejauki; Dondonas nekrustelėdamas prastovėdavo ligi ryto, prisimindamas dieną patirtus įspūdžius ir lankytojų pagyrimus, o jo geležinė širdis salo iš pasididžiavimo savimi. Iš aukšto jis žvelgė į kitus parodos eksponatus, kurie nė iš tolo jam neprilygo ir nesusilaukė nė šimtosios dalies pagyrų, kliūvančių jo, Dondono, daliai.

O čia išaušdavo nauja diena, triukšmingai atsiverdavo parodos durys ir įgūžėdavo nauji lankytojai. Jie uždavinėdavo tuos pačius sunumeruotus klausimus ir vėl apipildavo robotą susižavėjimo šūksniais. Ir vėl atslinkdavo naktis, ir viskas būtų ėję savo įprasta vaga, jei pro langą kartą nebūtų įskridusi naktinė peteliškė.

Ją pritraukė oranžinės akies švytėjimas – tamsoje ji švietė skaisčiau nei dieną.

Peteliškė nutūpė robotui ant skruosto ir sparneliu švelniai perbraukė per stiklinę akį. Tada nusivylusi tarė:

– Kokia šalta liepsnelė!

„Čia ne liepsnelė, o mano akis!“ – norėjo atkirsti neišmanėlei robotas, tačiau jis mokėjo ištarti tik atsakymą Nr.1:

– Mano vardas Dondonas.

– Taip? – pradžiugo peteliškė, kad toks didelis ir galingas padaras leidžiasi su ja į kalbas. – O aš – naktinė plaštakė, ir vadina mane Strėlinuke.

– Mano gimtinė laboratorija, – atsakė robotas tai, ką sugebėjo sakyti.

– Laboratorija... Tai turbūt kokia nepaprasta šalis, – stebėdamasi pakraipė ilgą ūselį Strėlinukė. – O aš gimiau ant žydinčio kaštono. Ar matei kada žydinti kaštoną?

– Aš dabar atsakinėju į labai negudrius klausimus, – išrėžė robotas atsakymą Nr.3 ir pašaipiai nusikvatojo: –Cha cha cha!

Naktinukė taip susigėdo, kad net jos sparneliai nuknebo ir apsiblausė.

– Atleisk man, – atsiprašomai sukuždėjo ji. – Aš iš tikro labai negudri. Tik užvakar išsiritau iš kokono, ir man dar niekas nieko nepaaiškino. Mane tik pamokė, kaip slėptis nuo piktų naktinių paukščių, o ypač nuo šikšnosparnio.

Dondonas patylėjo ir tada tarė:

– Labiausiai mėgstu mašininę alyvą, o labiausiai nemėgstu grietininių ledų su abrikosų uogiene.

– O aš, – guviai atitarė Strėlinukė, – aš labiausiai mėgstu krimsti medžio lapą. O mašininės alyvos kaip gyva nesu ragavusi... O gal ir tu norėtum paragauti kaštono lapo? Tuoj pat atneščiau skiautelę...

„Gal ir ne pro šalį būtų paragavus“, – norėjo pasakyti Dondonas, tačiau jam išsiveržė gatavas atsakymas Nr. 5:

– Robotų ateitis turi plačiausias perspektyvas!

Strėlinukė pasijuto vėl baisiausiai sugėdinta.

– Kokiais didžiais ir nesuprantamais žodžiais tu kalbi, – atsiduso ji. – Sakau, tame ankštame kokone buvau uždaryta nuo viso pasaulio ir likau labai neišprususi.

– Aš turiu įvykdyti visa, kas užprogramuota! – tarė savo Dondonas.

– O aš turiu jau skristi, – sukruoto peteliškė. – Lik sveikas, Dondonėli!

– Linkiu puikios sveikatos ir sėkmės asmeniniame gyvenime! – sugriaudėjo Dondonas ir galingai treptelėjo koja.

– Ačiū, – padėjo peteliškė, atsisveikindama švelniai brūkstelėjo sparnu robotui per skruostą ir išskrido pro langą lauk.

Robotas nulydėjo ją vienatine oranžine akimi ir ilgai negalėjo atsitokėti nuo keistų, niekada nepatirtų įspūdžių.

„Ji visai kitokia negu anie parodos lankytojai, – galvojo jis. – Ir labai keista: užduoda nenormalius, nesunumeruotus klausimus ir trikdo mano atsakymų eigą! Ir net nė sykio manęs nepagyvė, begėdė!.. Tačiau koks švelnus jos sparnų palietimas ir koks meilus kuždesys... – užsisvajėjo robotas. – O atsisveikindama pavadino mane Dondonėliu!“

Robotas taip giliai paniro savo įspūdžiuose apie naktinį susitikimą, kad neišgirdo, kaip atsivėrė parodos durys ir plūstelėjo lankytojų banga. Jis net pražiopsojo du pirmuosius klausimus, o į trečiąjį susizgribo atsakyti tik nuo galo:

– Cha cha cha... Atsakinėju į labai negudrius klausimus.

– Jis iš mūsų tyčiojasi! – įsižeidė vienas didžiai orus lankytojas ir nubėgo apskūsti robotą vyriausiajam inžinieriui.

Bet robotas jau atsitokėjo ir į sekančius klausimus atsakė sklandžiai ir tiksliai. Užtat vėl gavo visą glėbį pagyrimų:

– Šaunuolis!.. Dirba tiksliai pagal programą!.. Jis daug pasieks!..

„Kaip gaila, – krintosi robotas, – kad šitų liaupsų negirdi Strėlinukė! Jeigu ji žinotų, koks aš pagirtas, tai dar labiau manimi žavėtųsi!.. Kažin, ar ji atskris šią naktį!.. O jeigu... jeigu ją pagavo šikšnosparnis?“ – robotui iš nerimo suspurdėjo širdis – o šito jam dar nebuvo buvę! Bet plaštakė atskrido.

– Tik mažumėlę pailsėsiu ant tavo peties ir vėl skrisiu, – sušnibždėjo ji. – Čia taip saugu ir gera.

Geležinę roboto krūtinę užliejo švelnumo banga.

– Mano vardas Dondonas, – tarė jis.

– Aš nepamiršau tavo vardo, – meiliai atsakė Strėlinukė. – O ar turi brolių ir seserų?

Dondonas norėjo jai atsakyti, kad jis vienas, visiškai vienas visoje parodų salėje ir visame mieste, bet tegalėjo ištarti atsakymą Nr. 2:

– Mano gimtinė yra laboratorija.

– Jau sakei, – priminė plaštakė. – Kodėl tu kartoji ir kartoji tą patį? Argi tau nepabosta?.. Bet aš skrisiu, esu labai išalkusi. Dar nieko burnoje neturėjau, nes plėšrusis šikšnosparnis zuja ir zuja aplink mano kaštoną... Iki greito pasimatymo, Dondonėli!

Ir ji vėl švelniai perbraukė sparnu Dondonui per skruostą ir dingo už praviro lango. Dondonas ilgai žvelgė jai įkandin, o jo akis spinduliavo kaip niekad.

„Ji greitai sugrįš! – dainavo jo geležinė širdis. – Ji prisirišo prie manęs, ji sugrįš ir meiliai prisiglaus man prie peties!.. O, kad šita naktis niekada nesibaigtų!.. Tada pamažiukais gal pramokčiau ištarti kitus, neužprogramuotus žodžius ir padėkočiau jai už švelnų sparnų palietimą, ir pasakyčiau, kad ji man vienintelė visame pasaulyje, mano Strėlinukė...“

Jo oranžinė akis nė karto nenukrypo nuo lango – taip nekantriai jis laukė grįžtant plaštakės.

Ji sugrįžo – bet labai keistai. Šaute įšovė į vidų ir kaip pablūdusi puolė robotui prie krūtinės.

– Mane vejasi! – sukliko nesavu balsu. – Dondonai, mane vejasi!

Ir tikrai: už lango sušmėžavo juodas šešėlis ir, grėsmingai čezėdamas sparnais, į vidų įlėkė šikšnosparnis.

– Neatiduok jam manęs! – glaudėsi prie roboto peteliškė. – Jis mane praris!..

Robotas narsiai atstatė krūtinę ir norėjo ištarti: „Nebijok, visoje parodoje aš galingiausias, niekas nedrįs tavęs nė paliesti!“

Tačiau jis ištare:

– Mano vardas Dondonas.

Šikšnosparnis apskriejo aplink robotą ir galop užtiko prie jo prigludusią peteliškę.

– Gelbėk mane, Dondonėli! – maldaujamai sušuko peteliškė.

„Šalin iš čia!“ – norėjo užrikti ant šikšnosparnio robotas, bet ir vėl ištare tai, ką temokėjo ištarti:

– Mano gimtinė yra laboratorija.

Šikšnosparnis kirto aštriu snapu į peteliškę, bet nespėjo jos sulesti: ji nukrito žemyn, ant grindų, ir pasirito robotui po kojų.

– Mano sparnas!.. – suvaitojo ji, kai šikšnosparnis, vėl apsukęs keletą ratų ir jos neradęs, išskrido pro langą lauk. – Man nutraukė sparną!.. O Dondonai, kodėl manęs neapgynei?

– Aš dabar atsakinėju į labai negudrius klausimus, – atpyškino Dondonas ir pašaipiai nusikvatojo: – Cha cha cha!

Šiurpas perbėgo jam per nugarą nuo savo atsakymo, tačiau nieko kita jis nesugebėjo.

O peteliškė plakė savo vieninteliu sparnu, trokšdama pakilti ir sugrįžti į kaštoną, kol neišaušo. Tačiau ji tik sukosi vietoje kaip vilkelis.

– Kad žinotum, kaip man skauda... – sukukčiojo ji.

– Labiausiai aš mėgstu mašininę alyvą, o labiausiai nemėgstu grietininių ledų su abrikosų uogiene, – suskambėjo atsakymas.

– Ką tu pasakei? – negalėjo patikėti Strėlinukė. – Nejaugi tau nė kiek manęs negaila?

– Robotų ateitis turi plačiausias perspektyvas! – išgirdo ji atsakymą.

– Koks tu žiaurus... ir beširdis... – silpstančiu balsu sukuždėjo plaštakė.

– Aš turiu įvykdyti visa, kas užprogramuota!

Peteliškė jau beveik nekrutėjo. Tik dar vieną, paskutinį kartą pakėlė sparną ir lėtai lėtai jį nuleido – kad jau niekada nepakeltų.

– Sudie, Dondonėli... – mirdama tarė.

– Linkiu puikios sveikatos ir sėkmės asmeniniame gyvenime! – išrėkė robotas ir taip smagiai treptelėjo koja, kad sudundėjo salės grindys.

O paskui stoji kapų tyla. Strėlinukė gulėjo negyva prie jo kojų, už lango jau aušo, atsivėrė parodos durys, ir įgūžėjo smalsių lankytojų banga. Jie, žinoma, tuoj pat apsupo robotą.

– Koks tavo vardas? – suskambėjo klausimas Nr. 1.

„Ji mane vadino Dondonėliu... – prisiminė robotas, varstomas sielvarto. – Daugiau jau niekas niekada manęs šitaip nevadins!“

– Kur tavo gimtinė? – rikiavosi antras klausimas.

„Jos gimtinė, sakė, yra kaštonas... Niekada nesu regėjęs kaštonų ir jų baltųjų žiedų...“ – Ašaros smaugė robotui gerklę.

Neatsakė jis nei į trečią, nei į jokią kitą klausimą ir, negana to, nė sykio nesumirkčiojo, nepakilojo rankų, netreptelėjo koja.

Tada vėl pakvietė vyriausiąjį inžinierių. Jis pastukčiojo Dondonui krūtinę, pasukiojo veržles ir griežtai paliepė:

– Na kalbėk!.. Kokia robotų ateitis?

– Kas... to... – sunkiai pratarė robotas, o jo krūtinėje kažkas nutrūko. Vyriausiasis inžinierius susiraukė ir tarė:

– Pagedo mūsų robotas... O taip sklandžiai vykdė programą!.. Teks jį perdirbti arba išmesti į geležies laužą...

Atnešė baltą maršką ir užklojo robotą. Ant viršaus prisegė kortelę: „Pagedęs“.

Po marška buvo tylu lyg karste. Bet naktį, kai pro atvirą langą įsisukdavo vėjas, nešdamas žydinčių kaštonų kvapą ir jo lapų šlamėjimą, iš po marškos pasigirdavo duslūs pabiri garsai, tarsi kas mokytųsi tarti pirmuosius žodžius:

– Strė... Ii... nu... kė... Kaš... to... nas... Skaus... mas...

Vytautė Žilinskaitė, *Robotas ir peteliškė*, Vilnius: Vyturys, 1985, p. 24–33, 107–113, 114–127.